

OPINIONSSTÖDET FÖR ATT ANVÄNDA KÄRNKRAFTEN ÖKAR

SÖREN HOLMBERG

Sammanfattning

Kärnkraften har åter blivit en riktigt het konfliktfråga i svensk politik. Energiöverenskommelsens försök att långsiktigt avveckla kärnkraften och avpolitisera frågan har misslyckats. Den snart femtioårig kampen om kärnkraften fortsätter och har gått in i en ny fas. Sveriges nya konservativa block med Kristdemokraterna, Moderaterna och Sverigedemokraterna har sedan valet 2018 bedrivit en framgångsrik kampanj för att kärnkraften skall användas, inte avvecklas. Opinionsen har som en följd blivit klart mer positiv till kärnkraft. Men fortfarande är det något fler svenskar som vill avveckla kärnkraften på lång sikt än som vill använda den. Åsikter om kärnkraft har ända sedan 1970-talet varit klart olika bland kvinnor och män. Den skillnaden kvarstår och är mycket tydlig även efter den kraftiga opinionsförändringen i kärnkraftspositiv riktning 2019. Kärnkraften utmärks av en könskamp. En majoritet kvinnor vill avveckla kärnkraften medan en majoritet män vill använda den.

Kampen om kärnkraften har nu pågått i snart femtio år i Sverige. Centerpartiet och Thorbjörn Fälldin började ifrågasätta kärnenergin i början av 1970-talet och bröt därmed den tidigare entusiastiska svenska konsensusen kring kärnkraften. Frågan partipolitiserades och blev ett ständigt återkommande konfliktämne som inte löstes av folkomröstningen 1980 (Holmberg & Asp, 1984). I val efter val sedan dess har kärnkraften varit omstridd – ibland på en lågintensiv nivå, men omstridd.

De partipolitiska motsättningarna har dock inte haft samma mönster genom åren. I början när konflikten stod mellan V och C som var emot kärnkraften och S, FP och M som argumenterade för, var kärnkraften inte en traditionell vänster-högerfråga. Den gick på tvärs mot vänster-högerdimensionen (Holmberg, Westerståhl & Branzén, 1977; Anselm, 2010; Vedung, 1979; Korpi, 1980; Holmberg, 2018). På senare år har det ändrat sig. Nu har opinionen och partimönstret i kärnkraftsfrågan mer av ett vänster-högermönster. V och MP är mest tydligt negativa till kärnkraft medan L, KD, M och SD är klart mest positiva. S och C lutar åt det negativa hållet, men inte lika tydligt som V och MP.

Flera försök att avpolitisera frågan har gjorts genom åren. Framgången har varit begränsad. Överenskommelser har brutits och konflikten har levt vidare. Det senaste försöket är Energiöverenskommelsen från 2016/17. Förhoppningarna var stora att Sverige äntligen skulle ha lyckats begrava den halvsekel långa striden om

kärnkraften. Fem partier skrev under att all svensk elproduktion skulle vara förnybar senast år 2040. Kärnkraften skulle därmed vara avvecklad.¹ Undertecknarna var de två regeringsbärande partierna S och M samt MP, C och KD (Energikommissionen, 2017). Tre riksdagspartier valde att stå utanför. Vänsterpartiet eftersom de ville avveckla kärnkraften tidigare och Sverigedemokraterna plus Liberalerna som inte ville avveckla kärnkraften.

Redan i valrörelsen 2018 började det knaka i överenskommelsen. Kristdemokraterna, ett av de undertecknande partierna, gick aktivt ut i valrörelsen och argumenterade för kärnkraften (Johansson, 2018). Senare under hösten och våren 2019 förenade sig Moderaterna med Kristdemokraterna och hotade med att lämna Energiöverenskommelsen om inte ändringar gjordes i texten. Man ville skriva att elproduktionen skulle vara hundra procent fossilfri 2040, inte hundra procent förnybar. I klartext betyder det att KD och M ville öppna upp för att svensk elproduktion efter 2040 skulle kunna vara baserad på kärnkraft; ingen kärnkraftsavveckling med andra ord. Övriga partier i överenskommelsen (S, MP, C) ville inte ändra. De var fortfarande inställda på att kärnkraften långsiktigt skulle avvecklas i Sverige. Resultatet blev att Energiöverenskommelsen med fem partier sprack i december 2019. Moderaterna och Kristdemokraterna lämnade (SVT Nyheter 2019-12-10). Kvar blev en Energiöverenskommelse med enbart tre partier – regeringspartierna S och MP och Januariöverenskommelsens stödparti Centern.

I februari 2020 deklarerade Vänsterpartiet att det kunde tänka sig att gå in i överenskommelsen om vissa tillägg gjordes när det gäller vindkraften. Beskedet från S och C är avvisande när detta skrivs. Energiöverenskommelsen från 2016/17 skall ligga fast som den är skriven, även om det efter KD:s och M:s avhopp inte längre finns någon majoritet för politiken i riksdagen. Bedömningen är att V trots allt vid valringar kommer att stödja Energiöverenskommelsen, och inte rösta för en bevarad kärnkraft tillsammans med L, KD, M och SD. Och i så fall vinner regeringen och den befintliga Energiöverenskommelsen lever kvar. Men skakigt är det och frågan är om stödet i riksdagen för en långsiktig avveckling av kärnkraften håller över nästa val 2022.

Opinionsläget bland svenska folket

Kärnkraften kan karaktäriseras k-märkt. Den föddes under ett *krig* (atombomben i Hiroshima 1945). Utvecklingen sedan dess har präglats av *kapitalet* – oftast med god tillgång för investeringar, men klart mindre så under senare år. Idag hävdar kärnkraftens förespråkare att kärnkraften är nödvändig för *klimatet* – kärnreaktorer släpper inte ut växthusgaser. Folkliga opinioner har påverkats av *katastrofer* (Tjernobyl och Fukushima t ex) och *kampanjer* (Fälldin och Centern på 1970-talet, folkomröstningen 1980). Partipolitiskt i Sverige är stödet för kärnkraften numera starkast ibland sympatisörer till partierna i det nya *konserveriva* blocket – KD, M

och SD. Därtill utmärks kärnkraften av att kvinnor och män har mycket olika åsikter. En *könskamp* pågår.

Ett exempel på en kampanj är vad Ebba Busch och Kristdemokraterna startade i valet 2018. Opinionsen skulle påverkas att bli mer positiv till kärnkraft. Ett första tecken på en viss framgång kunde spåras redan i SOM-undersökningens mätningar efter valet. Undersökningens alla fyra indikatorer på svenska folkets inställning visade på ett något försvagat stöd för tanken på en långsiktig avveckling av kärnkraften. Övervikten för en kärnkraftsavveckling – som hade etablerats i Sverige efter katastrofen i Fukushima – var fortfarande stor, men något minskad efter valrörelsen 2018.

Frågan är nu om den KD-initierade kampanjen för kärnkraften har haft en fortsatt framgång år 2019. En föga överraskande förväntan är att framgången fortsatt, speciellt som Moderaterna förenat sig med KD i opinionsbildningen för mer kärnkraft. Och Sverigedemokraterna stämt in, liksom Liberalerna. Ett av huvudargumenten har varit att kärnkraften behövs för att rädda klimatet. Förväntan om en fortsatt opinionsframgång för kärnkraftsförespråkarna förstärks av intrycket att försvararna av Energiöverenskommelsen och kärnkraftsavvecklingen inte varit särskilt aktiva. Deras starkaste argument har varit att en kärnkraftsutbyggnad inte är kostnadseffektiv. Sol och vind är billigare. Typiskt nog är den som tydligast framfört dessa motargument mot kärnkraften inte en S-, MP-, eller C-politiker, utan en energikunnig professor på Chalmers – Thomas Käberger, ledamot i det Klimatpolitiska rådet. Han slår fast: ”Det är viktigt att använda den billigaste metoden för att ersätta fossila bränslen, eftersom man måste bygga så mycket snabbt. Utvecklingen de senaste åren har gjort att vind- och solkraft nu är mycket billigare än kärnkraft. Kärnkraftverk är så dyra att bygga och så dyra att driva att de totalt sett inte är konkurrenskraftiga.” (SVT Nyheter 2018-12-06). Kapitalet har insett dessa sanningar och är tveksamma till att investera i ny kärnkraft.

Vår förväntan visar sig vara riktig. SOM-undersökningen 2019 visar på en mycket påtaglig opinionsförändring (se tabell 1 och figur 1). Stödet för att långsiktigt använda kärnkraften i Sverige har fortsatt att förstärkas – från 26 procent 2017, över 28 procent 2018 till hela 37 procent 2019. Men alltfört är andelen svenskar som vill avveckla kärnkraften långsiktigt större, men klart minskande – från 58 procent 2017, över 52 procent 2018 ned till 43 procent 2019.

Tabell 1 Åsikter om kärnkraftens långsiktiga användning i Sverige, 2010–2019 (procent)

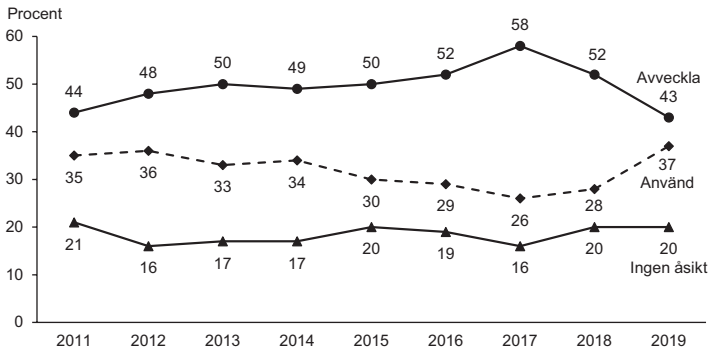
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Avveckla kärnkraften snarast	8	10	11	11	11	12	12	14	12	9
Avveckla kärnkraften, men utnyttja de 10 kärnkraftsreaktorer vi har tills de tjänat ut	31	34	37	39	38	38	40	44	40	34
Använd kärnkraft och ersätt de nuvarande reaktorerna med som mest 10 nya reaktorer	27	24	25	23	25	22	19	17	17	23
Använd kärnkraften och bygg fler reaktorer än nuvarande 10 i framtiden	17	11	11	10	9	8	10	9	11	14
Ingen uppfattning/ej svar	17	21	16	17	17	20	19	16	20	20
Summa procent	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Antal personer	1 653	1 597	1 524	1 644	1 705	1 738	1 650	1 827	1 797	1 730

Kommentar: Frågan lyder: "Vilken är din åsikt om kärnkraftens långsiktiga användning som energikälla i Sverige?" Svarsalternativen framgår i tabellen. De svarande ombads välja alternativ. Samtliga svarande ingår i procentbasen.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2010–2019.

Resultatet att stödet för kärnkraften ökat påtagligt år 2019 återfinns även i SOM-institutets övriga tre mätningar av kärnkraftsopinionen. I två av mätningarna där ordet långsiktigt inte explicit nämns uppvisar undersökningen 2019 för första gången sedan Fukushima en svag övervikt för de kärnkraftspositiva svarsalternativen (se figur 2).²

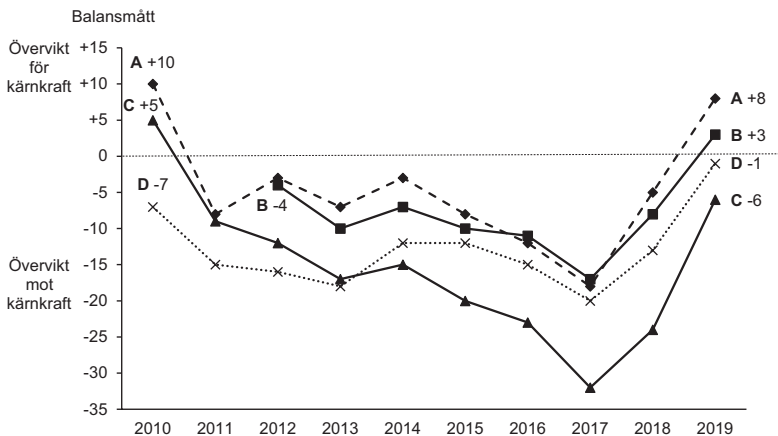
Figur 1 Avveckla eller använd kärnkraften på lång sikt? Opinionsutvecklingen, 2010–2019 (procent)

Kommentar: För frågans lydelse, se tabell 1. Procenten har beräknats bland samtliga svarande i SOM-undersökningar. Antalet svarspersoner är ca 1 500–1 800 för de olika undersökningsåren. Kärnkraftsolyckan i Fukushima inträffade i mars 2011, ungefär ett halvår innan SOM-institutets höstmätning 2011.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2010–2019.

Figur 2 Stödet för kärnkraften bland svenska folket, 2010–2019 (balansmätt)

- A:** Andel satsa mer/satsa ungefär som idag minus andel satsa mindre än idag/helt avstå från energikällan.
- B:** Andel mycket/ganska positiv till kärnkraft minus andel mycket/ganska negativ.
- C:** Andel använd kärnkraft långsiktigt i Sverige minus andel avveckla kärnkraften.
- D:** Andel dåligt förslag minus andel bra förslag på påståendefrågan: "Sverige bör på lång sikt avveckla kärnkraften".

Kommentar: Fler analyser redovisas i Persson & Holmberg (2020).

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2010–2019.

Sammantaget är opinionsförskjutningen på uppemot 10 procentenheter mellan åren 2018 och 2019 bland de största ettårs förändringar vi sett när det gäller svensk kärnkraftsopinionen ända tillbaka till 1970-talet.³ Mätresultaten är inte alltid enkla att jämföra, men opinionsförändringen 2018–2019 är av ungefär samma storleksordning som förändringen mellan hösten 1973 till våren 1975 då kärnkraftsmotståndet fick en opinionsövertikt i Sverige eller förändringen till ökat kärnkraftsmotstånd året efter Tjernobylyolucky 1986 och året efter katastrofen i Fukushima 2011 (Holmberg, 1991; Holmberg, 1988; Holmberg, 2012). Ett ytterligare exempel på en period när kärnkraftsopinionen ändrades mycket påtagligt är åren 1998–2005 då Barsebäcks reaktorer diskuterades och slutligen stängdes. Perioden är flera år och förskjutningen mycket stor – nära 25 procentenheter till förmån för kärnkraften (Holmberg & Hedberg, 2019). När Sverige började fasa ut kärnkraften ökade svenska folkets stöd för att behålla kärnkraften.

Åsikter om kärnkraften i olika demografiska och sociala grupper

Inställningen till kärnkraft har med två mycket tydligt undantag aldrig varit särskilt åtskilda i olika sociala eller demografiska grupper. De två undantagen gäller män och kvinnor respektive högre tjänstemän/företagare visavi jordbrukare men också jämfört med arbetare. Män och högre tjänstemän/företagare är klart mer positiva till kärnkraft än kvinnor och jordbrukare/arbetare. Det gäller även efter opinionsförskjutningen 2019 (se tabell 2). Andelen män som i SOM-undersökningen 2019 vill använda kärnkraften långsiktigt är exempelvis 54 procent mot endast 20 procent bland kvinnor. Bland högre tjänstemän är motsvarande andel 41 procent mot 32 procent bland arbetare. Åsiktsskillnaderna när det gäller åsikter om kärnkraftens framtid är klart mindre mellan olika åldersgrupper, utbildningsnivåer eller efter var människor bor någonstans. I mätningen 2019 är äldre, personer med lägre utbildning och boende på landsbygden något mer för kärnkraften än genomsnittet i Sverige (Persson & Holmberg, 2020).

Opinionsförändringen till förmån för användningen av kärnkraften är totalt 9 procentenheter mellan SOM-mätningarna 2018 och 2019. Det förstärkta stödet för kärnkraften återfinns i alla grupper. I några sociala grupper är förskjutningen dock klart större. Det gäller bland män (14 procentenheter), bland de yngsta (14), bland lågutbildade (18), bland företagare (15) och bland boende på landsbygd (18). Den grupp som uppvisar den tydligt minsta förskjutningen i kärnkraftspositiv riktning är kvinnor, med en ökning i andelen för kärnkraft med endast 4 procentenheter.⁴

Opinionsvindar i olika politiska grupperingar

Åsiktsskillnaderna i kärnkraftsfrågan är betydligt mer påtagliga när vi ser på vad olika politiska grupperingar tycker (se tabell 2). Kärnkraften är numera en vänsterhögerfråga där människor med en subjektiv vänsterposition är klart mindre positiva

Tabell 2 Andel som är för att kärnkraften används efter social och politisk grupptillhörighet, 2010–2019 (procent)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Samtliga	44	35	36	33	34	30	29	26	28	37
Man	57	49	47	47	47	44	40	36	40	54
Kvinna	31	23	25	19	22	18	19	14	16	20
16-29	30	21	25	23	28	21	24	23	21	35
30-49	41	36	34	35	34	28	31	23	27	36
50-64	40	38	40	34	33	30	29	29	30	38
65-85	49	40	40	34	36	33	30	24	30	37
Lågutbildade	40	30	36	31	30	28	28	26	21	39
Medellåg	45	32	35	38	39	32	30	29	29	39
Medelhög	44	40	37	32	36	27	29	23	32	36
Högutbildade	47	40	37	32	31	28	30	23	28	35
Arbetarhem	35	31	30	29	28	25	26	23	24	32
Tjänstemannahem	55	41	40	35	36	32	32	26	29	39
Högre tjänstemannahem	56	55	57	49	46	39	40	30	41	41
Jordbrukarhem	43	25	26	25	35	21	13	19	19	36
Företagarhem	50	38	52	36	46	38	34	37	39	54
Landsbygd	40	32	35	32	32	30	20	29	22	40
Tätort	42	32	39	38	34	31	26	22	27	35
Stad	47	38	38	33	35	30	32	28	31	37
Storstad	43	36	32	31	35	26	32	18	27	35
Klart till vänster	22	22	18	20	11	9	13	15	10	19
Något till vänster	27	26	28	23	25	17	16	14	17	23
Varken vänster eller höger	38	29	27	27	31	23	26	20	24	29
Något till höger	58	43	52	45	47	43	39	33	39	47
Klart till höger	70	60	67	58	56	56	60	54	53	65
V	14	21	13	12	16	15	15	12	8	17
S	33	29	27	25	26	16	20	17	18	25
MP	13	10	18	11	8	8	2	13	7	14
C	38	25	27	17	32	27	24	23	17	27
FP/L	62	53	43	38	49	45	50	33	33	32
KD	51	39	34	40	42	46	20	23	31	56
M	63	51	58	53	53	39	43	35	49	55
SD	63	54	50	49	49	53	48	50	50	55
FI	-	-	-	-	-	12	0	5	11	-
Inget parti	24	21	16	20	24	25	19	19	20	29

Kommentar: Frågeformuleringen redovisas i tabell 1. Samtliga som deltagit i SOM-undersökningen ingår i procentbasen. Antalet svarspersoner är ca 1 500–1 800 respektive undersökningsår. För de mindre partierna MP och FI är antalet svarande mycket begränsat, 85 respektive 9 personer år 2018.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2010–2019.

till att långsiktigt använda kärnkraften (19 procent 2019) än personer med en högerideologi (65 procent). Partipolitiskt återfinns en motsvarande åsiktskillnad. Personer som sympatiserar med Miljöpartiet och Vänsterpartiet är mycket mindre entusiastiska för kärnkraft (14 respektive 17 procent) än personer som är anhängare till Kristdemokraterna, Moderaterna och Sverigedemokraterna (55–56 procent). Sympatisörer med S, C och L lutar närmast åt det kärnkraftsnegativa hållet (endast minoriteter vill använda kärnkraften 25, 27 respektive 32 procent), men inte lika tydligt som sympatisörer med MP och V.

Anhängare till januariöverenskommelsens fyra partier plus sympatisörer med Vänsterpartiet har en majoritet av sina väljare som stödjer en långsiktig avveckling av kärnkraften. På andra sidan finns anhängarna till det nya konservativa blockets tre partier (KD, M och SD). Bland dem är en majoritet för att långsiktigt använda kärnkraften. Alla partiernas sympatisörer har samma majoritetsåsiikt i kärnkraftsfrågan som sina partiledningar, dock med ett undantag – Liberalerna. Partiet har sedan länge varit för en satsning på kärnkraften och anslöt sig därför inte till Energiöverenskommelsen. En majoritet av Liberalernas egna sympatisörer följer dock inte partilinjén. De vill långsiktigt avveckla kärnkraften, inte använda den. Men att sju partier av åtta lyckas åstadkomma en åsiktsöverensstämmelse mellan ledning och väljare i kärnkraftsfrågan måste bedömas som en framgång för svensk representativ demokrati. Att åsiktsöverensstämmelsen i kärnkraftsfrågan är hög mellan väljare och valda i Sverige är ingen överraskning. Det har vi sett i andra och i tidigare undersökningar (Holmberg, 2018; Holmberg & Hedberg, 2019).

Dagens strid om kärnkraften har en tydlig koppling till den klassiska konflikten mellan vänster och höger i Sverige. Men den har också ända sedan 1970-talet ett släktskap med kampen om miljön. Kärnkraftsförespråkare har tenderat att vara mer grå och kärnkraftsmotståndare mer gröna på miljödimensionen. Det äldre mönstret kan nu eventuellt luckras upp när klimathoten kommit i centrum, och kärnkraftsanhängarna argumenterar för att mer kärnkraft behövs för att minska uppvärmningen av Jorden.

Resultaten i tabell 2 indikerar dock att än så länge är det gamla sambandet mellan åsikter om kärnkraft och miljöinställning intakt. Stödet för att använda kärnkraften har ökat i alla grupper oavsett inställning till miljön, alltså även bland de mest gröna. Dock, personer som är mest intresserade av miljöfrågor är de som i *minst* utsträckning vill att kärnkraften skall användas (27 procent). De som är mest för kärnkraft är personer som är minst intresserade av miljöfrågor. Kärnkraftsanhängarnas klimatargumentation har alltså inte lyckats få de gröna på miljödimensionen att bli till närmelsevis lika kärnkraftspositiva som de grå. Ser vi på opinionsförändringen i kärnkraftspositiv riktning mellan 2018 och 2019 är den också som mest markerad bland de grå – bland dem som inte alls är intresserade av miljöfrågor (plus hela 24 procentenheter). Bland de mest gröna personerna ökar stödet för kärnkraften med 9 procentenheter.

Resultaten får ytterligare stöd om vi ser på hur människor med olika grader av oro inför klimathotet bedömer det önskvärda med kärnkraft i framtiden. I

SOM-undersökningen 2019 och dessförinnan 2013 kan vi studera åsiktssambandet mellan oro för klimatet och inställningen till kärnkraft. Det visar sig då att ju oroligare svarande är för "Förändringar i jordens klimat" desto *mindre* vill de använda kärnkraft. Mönstret återfanns 2013 liksom 2019, och om något snarast något förstärkt i SOM 2019. Bland personer som uttryckte mest klimatoro ville 23 respektive 27 procent (+4 enheter) satsa på kärnkraft jämfört med 54 respektive 75 procent (+21) bland dem som uppgav lägst grad av oro. Ökningen i stödet för att använda kärnkraften är alltså störst bland personer som är minst oroliga för klimatförändringarna, inte bland personer som är mest oroad. Klimathotet som argument för mer kärnkraft biter sämre bland de mest klimatoroliga än bland de minst klimatoroliga. En orsak är att de mest klimatoroliga fortfarande tror mer förnybara energikällor som sol och vind än på kärnkraften.

Efter femtio år – kampen om kärnkraften fortsätter

Det är svårt att förstå varför svensk demokrati inte kan få till en hållbar och långsiktig lösning på energipolitiken. Varför fortgår kampen om kärnkraften årtionde efter årtionde i svensk politik? Andra stridsfrågor som varit föremål för folkomröstningar har lösts, och om inte helt avpolitiserats så åtminstone blivit klart mindre omstridda. Det gäller alkoholens förbudsfråga på 1920-talet, pensionsfrågan på 1950- och 60-talen och frågan om EU-medlemskapet, som nu efter tjugofem års motsättningar blivit mindre konfliktfylld när både Vänsterpartiet och Sverigedemokraterna börjat tona ned sitt motstånd.

Men det gäller alltså inte frågan om kärnkraftens vara eller inte vara. Här har konsensus-Sverige inte lyckats. Något enkel och uppenbar förklaring till misslyckandet finns inte. Det är bara att konstatera att kampen fortsätter. Kärnkraftsfrågan är fortsatt het i Sverige efter femtio års stridigheter. Men med en delvis ny partipolitisk frontuppställning. Kärnkraftsfrågan är sedan länge en vänster-högerfråga. På partinivå står idag kärnkraftsmotståndarna V/S/MP/C mot kärnkraftsförespråkarna L/KD/M/SD. Liberalernas position är mest intressant. Partiet ingår i Januariöverenskommelsen med regeringen och Centerpartiet, men i energipolitiken befinner sig partiet i opposition tillsammans med det nya konservativa blocket. Därtill är Liberalerna det enda parti där väljare och ledning inte marscherar i takt. L-ledningen vill långsiktigt använda kärnkraften medan majoriteten bland L:s väljare tvärtom vill långsiktigt avveckla kärnkraften. Övriga partier har inte det problemet. I det konservativa blocket vill såväl partiledningar som väljarmajoriteter använda kärnkraften. Motsvarande gäller också V/S/MP/C-blocket – partiledningar och väljarmajoriteter vill avveckla kärnkraften.

Det är ingen djärv gissning att kärnkraften kommer att vara en av konfliktfrågorna i valet 2022. Och då kan kärnkraftens framtid avgöras av vilket block som vinner – och av hur Liberalerna ställer sig om partiet nu klarar riksdagsspärren och sitter kvar i riksdagen. I valet 1976 var kärnkraften med och fällde regeringen Palme. Kommer kärnkraften att vara med och fälla regeringen Löfven 2022?

Noter

- ¹ Eller måhända inte. Överenskommelsen var en kompromiss. De mer kärnkraftspositiva partierna fick in en brasklapp i skrivningen. ”Detta är ett mål, inte ett stoppdatum som förbjuder kärnkraft och innebär inte heller en stängning av kärnkraft med politiska beslut.” (Regeringskansliet, 2016:1).
- ² Mätningarna görs inom ramen för forskningsprojektet *Den svenska Miljö-, Energi- och Klimatopinionen (MEK)* som drog i gång 2019. Projektet är en fortsättning och utvidgning av forskningsprojektet *Energiopinionen i Sverige* som startade 1999. Båda projekten har flera föregångare ända tillbaka till 1970-talet. MEK-projektet leds formellt av Sören Holmberg. Övriga deltagare är Henrik Oscarsson, Sverker Jagers, Simon Matti och Sara Persson. Energimyndigheten är en av delfinansierarna av projektet.
- ³ Andelen som långsiktigt vill avveckla kärnkraften minskade från 52 till 43 procent mellan 2018 till 2019 – en nedgång med 9 procentenheter. Andelen som vill använda kärnkraften steg samtidigt från 28 till 37 procent – en ökning med 9 procentenheter.
- ⁴ Två mätmissiga noteringar som kan ha att göra med statistiska slumpavvikelser. Andelen för att använda kärnkraften har inte ökat i gruppen Högre Tjänstemän. Den är 41 procent både 2018 och 2019. Gruppen omfattar endast 165 svarande 2019. Gruppen Jordbrukare uppvisar tvärtom en relativt stor ökning i andelen för att använda kärnkraften 2019 – från 19 procent 2018 till 36 procent 2019 (+ 17 procentenheter). Gruppen Jordbrukare har alltid få svarande, enbart 41 i SOM-undersökningen 2019.

Referenser

- Anshelm, Jonas (2010). Among Demons and Wizards: The Nuclear Discourse in Sweden and the Re-Enchantment of the World. *Bulletin of Science, Technology and Society*, 30: 43-53.
- Energikommissionen (2017). *Kraftsamling för framtidens energi*. Stockholm SOU 2017: 2
- Holmberg, Sören, Westerståhl, Jörgen & Branzén, Karl (1977). *Väljarna och kärnkraften*. Stockholm: Publica.
- Holmberg, Sören & Asp, Kent (1984). *Kampen om kärnkraften*. Stockholm: Publica.
- Holmberg, Sören (1988). *Svenska folkets åsikter om kärnkraft och slutförvaring efter Tjernobyl*. Stockholm: SKN Rapport 30.
- Holmberg, Sören (1991). *The Impact of Party on Nuclear Power Attitudes in Sweden*. Stockholm: SKN Report 48.
- Holmberg, Sören (2012). Fukushimaeffekten. I Weibull, Lennart, Oscarsson, Henrik och Annika Bergström (red) *I framtidens skugga*. Göteborg: SOM-institutet.

- Holmberg Sören (2018a). Är kärnkraftsfrågan på väg att avpolitiseras. I Andersson, Ulrika, Carlander, Anders, Lindgren, Elina och Maria Oskarson (red) *Sprickor i fasaden*. Göteborg: SOM-institutet.
- Holmberg, Sören (2018b). Åsiktsöverensstämmelse är viktigt. I David Karlsson (red) *Folkets främsta företrädare*. Göteborg: Förvaltningshögskolan.
- Holmberg, Sören & Hedberg, Per (2019). *Swedish Opinions on Different Energy Sources*. Göteborg: Statsvetenskapliga institutionen.
- Johansson, Catrin (2018). Lång väg till hållbart ledarskap för klimatet. I Nord, Lars, Grusell, Marie, Bolin, Niklas & Kajsa Falasca (red) *Snabbtänkt*. Sundsvall: Demicom.
- Korpi, Walter (1980). Kärnkraften och politikens dimensioner. *Sociologisk forskning* Nr 3-4, 1980.
- Persson, Sara & Holmberg, Sören (2020). Åsikter om energi och kärnkraft. Göteborg: SOM-institutet.
- Regeringskansliet (2016). *Ramöverenskommelse mellan Socialdemokraterna, Moderaterna, Miljöpartiet de gröna, Centerpartiet och Kristdemokraterna*. Publicerad 2016-06-10. Tillgänglig på: <https://www.regeringen.se/49cc5b/contentassets/b88f0d28eb0e48e39eb4411de2aabe76/energioverenskommelse-20160610.pdf>.
- SVT Nyheter (2018). *Ny rapport: Kärnkraften måste öka för att nå klimatmål*. Publicerad 2018-12-06. Tillgänglig på: <https://www.svt.se/nyheter/utrikes/ny-rapport-karnkraften-maste-oka-for-att-na-klimatmal>.
- SVT Nyheter (2019). *KD och M lämnar energioverenskommelsen*. Publicerad 2019-12-10. Tillgänglig på: <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/kd-och-m-lamnar-energioverenskommelsen>.
- Vedung, Evert (1979). Kärnkraften ger ny blockbildning i politiken. *Tvårsnitt* Nr 1 1979.

